

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exercitium Perfectionis, Et Virtutum Christianarum

In tres Partes distinctum

Rodríguez, Alonso

Coloniæ Agrippinæ, 1622

Tract. VII. De examine conscientiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40072

TRACTATUS SEPTIMVS
De Examine conscientiaë.

CAPVT I.

Quanti momenti sit ipsum conscientiaë examen.

Examinis
conscientiaë
antiquitas.

Hom. 1. de in-
sit. Monach.
& serm. 1. de
venunt. sac. &
spir. profec.
Lib. 50. homi-
liar. hom. 24.
De inter do-
mo. c. 65. &
in specul. mo-
nach.
Collat. S. Ab-
batu Serap.
c. 14.

Hugo de S.
Villore lib. de
animi c. 6.
Dorothe. doct.
10. & 11. ser.
de panit. 10. 5.

Vilitatei
quatuor exa-
minis confes-
sionis.

NTER cætera profectus no-
stri in spiritu media, non po-
stremum partim dignitate,
partim efficacia est, ipsum
conscientiaë examen: quod etiam, vt ta-
le, à sanctis Patribus mirifice nobis com-
mendatur. Sanctus Basilius quippe, qui
de antiquissimis est, qui Regulas Mona-
chis conscripsit, iis in regula præcipit,
vt examen hoc quotidie instituant. Idem
quoque in sua regula præscribit Sanctus
Augustinus: suos etiam Sanctus Antoni-
us Abbas idem edocuit, atque ipsum
vt obseruarent, serio commendauit.
His accedunt Sanctus Bernhardus, Bo-
nauentura, Cassianus, & communiter om-
nes.

Chrysofomus porro, explicans illa
Prophetæ Davidis verba, *In cubilibus ve-
stris compungimini*, Psalmo quarto, versicu-
lo quinto, de hoc examine loquens, & vt
ipsum singulis vespers ante somnum fi-
at consulens, prægnantibus duabus ra-
tionibus ad hoc conatur inducere. Prima
est, vt die sequenti magis dispositi & pa-
ratior ad non peccandum, & ad eas cul-
pas, in quas pridie prolapsi sumus, ca-
uendas inueniamur: quod enim hodie
nos examinauerimus, deque iis dolorem
conceperimus, necnon emendationis
propositum fecerimus; certum est, id
frænum quoddam fore ad eandem

postera die rursus non committendas.
Secunda, quin etiam pro die hodi-
erno freni cuiusdam loco nobis erit,
quod conscientia nobis vespers sit exami-
nanda. Quod enim nouerimus nobis et-
iam hoc ipso die rationem de commissis
reddendam, nosque examinandos esse,
nobis id instar stimuli futurum est, vt cir-
cumspectius, cautius ac prudentius vi-
uamus.

Nam, ait Chrysofomus, sicut pa-
terfamilias quotidie ab œconomo suo
rationes exposcit, ne, si eas semel dare o-
mittat, id ei alicuius negligentia & obli-
uionis, vt post rationes intricare inueni-
antur, occasio sit: ita nos æquum erit, illas
quotidie à nobis exposcere, ne, si in eo se-
gnescamus, & nostri obliuiscamur, com-
putus vacillet.

Tertiam rationem dant S. S. E-
phrem & Ioannes Climachus, dicen-
tes, quemadmodum seduli & prouidi
mercatores quotidie dici lapsæ cum lu-
cra, tum dispendia supputant, & ad ratio-
nes reuocant, & si quod detrimentum
comperiant, ipsum summo studio repa-
rare ac refarcire fatagunt: pari modo no-
strum esse quotidie nos ipsos examinare,
& compendii dispendiique nostri spiritu-
alis rationes inire: ne iactura indies
fiat deterior & increseat, itaque pe-
culium tandem totum dispareat: sed
ipsum

ipſum extemplo refarciamus & inſtauremus.

Alud inſuper examiniſ huius quotidiani commodum adfert S. Dorotheus, ſcilicet, dum ſic quotidie delicta noſtra examinamus, eorumque noſ poenitet, vitium ac paſſionem inordinatam profundas in nobis radices non acturum, nec prauas in corde noſtro habitus & conſuetudines non adaugendas. Contra, anima in ſua examinanda conſcientia negligens ſimilis eſſe dicitur vineæ & agro hominis pigri & negligentis, per quem tranſiens Sapiens, eius ſe maceriam deſtructam, & à ſentibus & vriticis repletum vidiffe teſtatur: *Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti; & ecce totum repleuerant vritica. & operuerunt ſuperficiem eius ſpina, & maceria lapidum deſtructa erat.* Sic anima eius, qui de conſcientia ſua examinanda parum laborat, inſtar vineæ inculta ſilueſcit, & ſterile quoddam fit ſolum vepribus & infelicum lolio horridum. Hæc namque ſterilis carnis noſtræ terra nunquam nõ aliquas herbas noxias progerminat: hinc ſemper ſarculum & runcinam in manu habere noſ oportet, ad vriticas & zizania indies ſuppullulantia euellenda & eruncinanda. Sarculi porro loco eſt hoc, de quo agimus, examen, vt per hoc & nequitia, & quæ exſurgere incipiebat malum, ac vicioſitas omnis extirpetur & eradicetur, & ne proſerpat vicius, & radices profundiores agat, impediatur.

Non ſolum autem Sancti, verum ipſi etiam Gentiles Philoſophi, lumine naturali, quam hocce medium & neceſſarium & efficax ſit, facile intellexerunt. Nam magnus ille Philoſophus Pythagoras, vti inter alia documenta id ſuis diſcipulis præcipue præſcribebat, nimirum duo vt quotidie quiſque ſibi designaret tempora, vnum mane, alteram veſperi, quibus ſe in tribus potiſſimum rebus examinaret, ſcilicet: *Quid feci, quomodo id feci, quid agendorum omiſi?* tum ſi quid in ijs boni notaret, gauderet; ſi vero quid mali, de co

Rodriguez exercit. pars 1.

doleret. Idem quoque commendant, & faciendum ſuadent Seneca, Plutarchus, Epictetus, & alij.

Hac de cauſa B. P. N. Ignatius, cum ſanctorum omnium doctrinam ſecutus, tum ratione & experientia nixus, ipſum examen conſcientiæ ſerio nobis commendat, ceu mediorem omnium, quæ quidem a parte noſtra ad in ſpiritu proficiendum afferre poſſumus, & primarium & efficaciffimum. Vnde ſic in Regula quadam ſingulari præſcribit: *Vtantur quotidie omnes conſcientia ſua examinatione conſucta.* Alio vero loco ipſum bis per diem fieri iubet. Quinimo tanti ipſum faciebat, vt oratione id ac meditatione quodammodo melius & antiquius duceret. Per examen quippe executioni mandandum & opere adimplendum eſt, quod in oratione facturum ſe homo propoſuit; paſſionum, inquam, morificatio, vitiorumque & imperfectionum malarum extirpario.

S. Bonauentura vero ipſum conſcientiæ examina efficaciffimum eſſe ait medium, quod a parte quidem noſtra afferre poſſumus, ad ſpiritualiter proficiendum. Vnde etiam tanti ipſum in Societate noſtra ſit, vt expreſſe ſigno campana dato, bis per diem, primo in prandio, & deinde veſperi ad id vocemur: & non minus horum examinum tempore, quam orationis, cubicula ſingulorum luſtrentur, vt nemo ipſum facere omitat, tam matutinum, quam veſperinum.

Nec ſolum ſuos hoc examen uſurpare B. P. voluit, ſed etiam alijs quibuſcum a- gimus, a nobis id vult commendari ac perſuaderi. Vnde etiam boni & nauſi Societatis operarij, ſi quando alicuius conſcientiam tractant, ſtatim examen tum generale, tum particulare ad malam aliquam conſuetudinem, puta iurandi, metiendi, detrahendi, aut ſimilem aliam extirpandam, vt inſtituat, conſulere conſueuerunt: vti primos noſtros Patres feciſſe conſtat; atque in primis B. Petrum Fabrum, quem ijs, quorum ſpiritus exco-

Gg lebat,

Examen conſcientiæ efficaciffimum perfectionis medium.

3 p. Conſ. c. 1. §. 11. & reg. 6.

Societatis Teſu in examinandam conſcientiam ſeduti-

p. 7. Conſ. c. 4. lit. F. & lib. Exere. ſpiris. reg. ſeu anno. 18. ex prior.

Examen vtriusque, exterius communitandum.

lebat, hocce deuotionis exercitium ante alia tradere solitum legimus.

Lib. 5. c. 10. vita eius.

Quin imo si quem B. P. N. ab aliquo vitio curare vellet, non modo eum particulare hoc examen facere iubebat; verum etiam ne obliuisceretur opere id exequi, eum, antequam cibum in prandio sumeret, vel vesperti cubitum concederet, rationem eius viro alicui fido, quem ad hoc illi ipse assignabat, dare volebat, eiq; declarare, num examen eo, quo ipse id fieri præscripsisset, modo, fecisset.

Lib. 2. vita.

Constat ad hæc suos ipsum socios multo tempore in solis conscientia examini- bus & Sacramentorum frequentatione exercuisse; quod crederet, si modo hoc bene fieret, satis illud esse, vt se quis eius adminiculo in virtute conserua- ret.

Ex dictis colligere debemus, tanto nobis in pretio hocce conscientia bis quotidie exercenda exercitium habendum esse, vt id velut maxime necessarium & efficacissimum medium ad in spiritu proficiendum esse arbitremur, atque vt tale ipsum singulis diebus vsurpamus, nobisque persuadeamus, quo die ipsum omisimus rem nos, quæ de præcipuis Religionis nostræ est, omisisse. Nulla quippe adeo pregnans & virgens esse debet occupatio, quæ ad examen hoc omittendum sufficiat: si tamen id ob occupationem urgentem ac necessariam hora assignata quis facere nequeat, ipsum postea, quam poterit citissime, facere procuret, vt istam a sumpto prandio, antequam aliud quid operis aggrediatur.

Examen conscientia nunquam omittendum.

Ne quidem ab infirmis.

Imo ne quidem morbus, aut corporis indispositio, esto is ab oratione prolixiori habenda excuset, legitima esse causa potest ad examina omittenda. Quapropter omnes intelligant, & norint oportet, nunquam fas esse examina, tam particulare, quam generale, quacunq; etiam ex causa omittere.

Materia examini pro infirmis.

Huc accedit, quod agrotanti plusquam satis materia sit, circa quam particulare suum examen tunc faciat; puta, circa voluntatis suæ infirmitate,

ac doloribus, quos sibi Deus immittit, nec non in medicamentis ac catapotijs, quæ medicus præscribit (vt pote quæ interdum morbo ipso grauius morbida cruciant & affligunt) cum diuina conformationem; nec non circa patientem errorum defectuumque, quos circa se fieri putat, tolerantiam.

CAPVT II.

Quibus de rebus particulare sit examen instituen- dum.

Duo examina in Societate in vsu sunt; vnum particulare, alterum generale: illud quidem circa vnam rem solam versatur, atque ideo particulare dicitur, hoc vero omnia delicta, quæ per diem, cogitando, loquendo, operando commiserimus, examinantur; idcirco etiam generale nominatur, quod vniuersa complectatur. Prius de particulari loquendum, ac deinde breuiter de generali afferemus id, quod de eo videtur dicendum: quia multa eorum, quæ in particulari examine seruanda præscribentur, etiam in generali locum habent: proinde quæ de particulari dicentur, etiam in generali vsui esse poterunt. Duo ergo potissimum circa hoc examen inquirenda sunt. Primum, quibus de rebus id sit instituen- dum. Alterum, quomodo.

Circa primum, vt scilicet nouerimus, quibusnam potissimum de rebus in hoc sit examine agendum, notanda in primis est illa regula & admonitio, quam sancto Bonauentura B. P. N. in libro suo Exercitiorum assignat: Non aliter, inquit, nobiscum agit dæmon, quam dux aliquis cum ciuitate & arte, quam oppugnare & expugnare gestit: ante omnia enim hic quam accuratissime inquit & explorat, quam eius murus parte minus sit aut natura aut arte munitus: quod vbi notarit, omnem huc tormentorum & machinarum suarum vim conuertit, huc milites omnes conuerti iubet, et si plurimi ipsorum hac incurfione certifi- sumum

sumum vitæ sint periculum adituri. Hac namque parte dissecta, aditu iam dato, facile locum occupabit. Pari modo Diabolus omnimodis, qua anima nostra parte debilissima sit, explorat, ut per hanc nos oppugnet & debellet. Nostrum proinde est id caute præuenerere, & serio nos contra aduersarum nostrum communitere; præuidere, inquam, & attente notare, quæ animæ nostræ pars sit infirmissima, & quæ à virtutum armatura præ alijs minus instructa, qualis nimirum est illa, ad quam nos vel insoles & naturalis inclinatio, vel passio aliqua inordinata, vel mala consuetudo, prauus denique habitus maxime rapit: atque ideo de illa communicanda quam maxime nos laborare oportet.

Vnde etiam illud nos præcipue & maiori accuratatione ac diligentia, sancti Patres, & vitæ spiritualis Magistri, ex animo euellere debere docent, quod eo maxime & præ alijs opus habeamus. Quocirca circa illud potissimum particulare nobis examen faciendum.

Duas huius rei rationes assignat Cassianus: Prima, quia illud est, quod in maiora nos conijcit pericula, & in maiores imperfectiones cogit impingere: vnde maiori necesse nos est in eo eradicanando diligentia & conatu aduigilare.

Secunda, quod, cum hostes validissimos, & à quibus magis laceessimur, debellauerimus, alios minores facili negotio prostratos superaturi simus: eorum per priorem triumphum ac victoriam tum anima sit valentior ac robustior, tum hostis infirmior.

Adfert huius occasione in exemplum Cassianus prisca illa Romanorum spectacula, coram Imperatoribus ipsis exhiberi solita, in quibus cum varijs bestijs ac feris ex arena emissis bestiarij certabant; inter quos si qui eminere, & sui quidem roboris specimen dare, aliquam vero Imperatori voluptatem adferre vellent, in illam primo belluam irruebant, quam reliquis videbant & ferociorem & fortio- rem; qua prostrata ac ingulata, cæteras

haud difficile sternebant. Itidem & nos, inquit, agere oportet. Quotidiana quippe experientia videmus, vnumquemque nostrum communiter aliquod vitium velut princeps habere, quod nos violenter posse trahat ac rapiat, ob magnam scilicet, qua erga ipsum afficimur ac propendemus, inclinationem. Sunt enim quædam passiones, quas *predominantes* vocat, quæ nobis violenter dominati, & quo nolimus inuitos nos impellere videntur. Hinc dicentes nonnullos audimus; hunc ni defectum haberem, nihil profus videntur esse, quod me turbaret & affligeret. Circa hoc ergo potissimum examen particulare est instituendum.

Rex Syriæ aduersus Regem Israel bello decertans (viti sacra refert historia 2. Paralip. 18. 30.) militibus suis indixit, ut in nullum alium, quam ipsum Regem Israel tela sua dirigerent: *Ne pugnetis, inquit, contra minimum, aut contra maximum, nisi contra Regem Israel.* ratus, victo & necato Rege, reliquum exercitum facile profligandum. Et ita reuera factum est: Achab namque Rege sagitta, quam quidam de turba Syriorum casu & fortuito emisit, conuulnerato, debellatum est, & prælium suam habuit. Id ipsum & nos par est imitari: principe namq; vitio profligato, cætera facili negotio succumbent & victa cedent.

Giganti huic Goliæ ceruices præscinde, & mox reliqua Philistæorum multitudo in fugam se dabit, & fundetur. Hæc optima quædam est regula generalis, ad perspicendam, de qua re nobis examen hoc faciendum est.

Nullam porro in particulari, quoad hoc, melius ac salutaris dari præceptum potest, quam ut suum quisque Confessarium ac patrem spirituales iam plena & exacta illi conscientie suæ, nec non vniuersarum inclinationum, passionum, affectionum, & prauorum habituum ratione data, nihil ut ipsum celet, super ea re consulat. Illi siquidem vniuersiusque necessitate hoc modo perspecta, nec non particularibus quibusdã notatis

Passio predominans prorsus expugnanda.

Exemplum sacrum.

Aliud.

Confessarium dei materiam examinis particularis.

ritur,
tapo.
e que
orbis
liuina
ntien-
circa

fit

sunt; En
neca. d
folam
ctury
diem
adove
co et
nuer-
ari lo-
neca-
ur di-
par-
iben-
prop-
etiam

o ergo
nien-
id sit

imus,
in hoc
rimis
e san-
o suo
e, in-
m dur-
mnia
irit &
re mi-
quod
orum
ertit,
et. Sen
erit.
mum

Præ vitium maxime ca-
nendam.

Dicitur
serm. 11.
Hic de S.
Vilare.

Cil. 4. Abi.
Scap. c. 14.

Quia ob eo
serm. expu-
gnatur.

Quia fortiori
viti, facile
viti qui sub-
iungatur.

Exemplum
proferunt.

circumstantijs, facile erit definire ac dicere, de quo potissimum particulare examen poterit instituire.

¶ Hinc quicumque conscientia suæ rationem alteri reddit, ei ante omnia aperiat ac declaret oportet, super quo particulare examen faciat, & quem ex illo fructum colligat; sicut in Regulis Præfati rerum spiritualium, & in particulari, quam de hoc habemus, instructione traditur.

Simile.

Radix examine particulari euellenda.

Magni sane refert hominem in re, quæ maxime sibi sit conueniens, vt super ea particulare examen faciat, deligenda non errare. Sicuti permultum medicus ille præstiterit, qui ipsam morbi radicem recte tangit: tum quippe solide & ex arte ei remedia adhibentur, & quæ præscribit medicamenta, effectum sortiuntur, & operantur: ita & nos non exiguum quid, sed permultum fecerimus, si ipsam infirmitatem, ac morborum nostrorum radicem certo inuenerimus: nam hac inuenta, etiam illi recte certoque poterunt curari, examinis remedium & medicinam illis applicando. Vna namque è causis, ob quas tam parum ex examine multi proficiant, est, quod ei ipsum non applicent malo, cui vere applicandum est. Si arboris radicem præcidas, si solij fibras aut radicem euellas, statim reliqua extrema exarescent & flavescent: at si tantum ramos luxuriantes relicta radice amputes, statim truncus repullulabit & succrescet.

CAPVT III.

Duo magni momenti præcepta assignantur, ad in re, de qua examen particulare instituumdum sit, eligenda, non errandum.

VT vero in hoc ad particularia veniamus, duo magni momenti capita hic ante omnia notanda sunt. Primum, quando quis exteriores aliquos defe-

ctus, qui fratres offendunt & scandalizant, in se notat, ante omnia vta se per examen particulare eijciat, curare debet; etsi alioquin alios defectus interiores habeat qui sint maiores. Verbi causa, si quis in loquendo aliquem defectum habeat, tum quod nimis multa loquatur, tum quod inter loquendum aliqua impatientia aut cholera signa prodant, tum quod ea loquatur, quæ fratrem offendere & mortificare possunt, vel forte verba detractoria, vel quæ nomen bonum alicuius apud alium denigrent, aut alia eius generis.

Ratio namque ipsa & charitas exigit, vt illos defectus primum curemus, qui fratres nostros offendere & scandalizare solent; vtque ita inter illos conuersari & viuere studeamus, vt nemo de nobis aut conqueri, aut offendi possit; sicut de sancti Iohannis Baptistæ parentibus Euangelista commemorat: *Erant autem iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela vllius.*

Est hoc insignis quædam serui Dei laus, & vnum de ijs, quæ præcipuo quodam studio Religioso inter alios viuenti curanda sunt: neque enim satis est, vt coram Deo iustus sit, sed insuper operam dare debet, vt suus in Religioso statu procedendi modus sit talis, vt de eo nemo conqueratur, ac sine vlla queat exceptione laudari. Si quid vero in se deprehendat, quod offendat alios, ab eo particulare suum examen debet, ad id auferendum, incipere.

Secundo aduertendum est, non esse semper & toto vitæ tempore examen particulare circa res illas exteriores faciendum, tum quia illæ expugnatae sunt faciliiores, tum quia magis eas in manibus ac potestate habemus, quam interiores. Vnde bene sanctus Augustinus libro 8. *Confess. capite 9.* Impero manui, & statim manus mouetur ad imperium: impero pedi, & pes imperandi obedit. Impero appetitui, & is parere detrectat. Vnde liquet manum ac pedem magis

morigerum & parentiorem esse, quam appetitum: quia contrarium non habet motum, qualem habet appetitus. Proinde quam possimus citissime ab exterioribus illis nos expedire, & ijs finem imponere satagamus, ut ad alia, quae maioris sunt momenti, plus temporis nobis suppetat, puta ad primariam aliquam virtutem, aut perfectionem superiorem comparandam: videlicet profundissimam quandam humilitatem, quam non solum demisse humiliterque de nobis sentiant, ac nullo nos loco habeant.

Ad haec omnia pure propter Deum agere, ut eo tantum pertingamus, ut cum viro illo sancto dicamus: Nunquam cogitavi hominibus me seruire, sed Deo.

Insuper magnam quandam cum Dei voluntate in omnibus rebus conformitatem; aliaque eius generis complura. Est enim examen particulare proprie & directe ad defectus & imperfectiones tollendas institutum sit & usurpetur, & magna semper illarum in nobis sit copia, (quia quamdiu vita haec fragilis durat, sine imperfectionibus, ac peccatis venialibus vivere nequimus) non toto tamen vitae nostrae tempore illi rei vni vacandum est.

Bene quidem laudabiliterque impenditur tempus, quod lolio & herbis noxijs ex horto extirpandis insumitur, non bene tamen tempus omnē huic terrae vitio & infœcunditati tollendae impenditur: sed haec extirpatio non nisi ad bonos in ea flores & herbas plantandas dirigitur. Similiter optime quidem tempus illud insumitur, quod quis in vitijs & malis inclinationibus ab anima per examina euellendis insumit; alio tamen omnia illa non spectant, quam ut fragrantēs & redolentes virtutum flores eisdem inserantur.

Dixit Ieremias Deus, *Constitui te hodie, ut euellas, & destruas, & disperdas, & disperes, & aedifices, & plantes.*

Primo namque euulsio & extirpatio

adhibenda, deinde aedificatio & plantatio. Idque eo magis: quod etiam ad defectus & imperfectiones has exteriores euellendas, necesse interdum sit particulare examen de aliqua virtute aut perfectione maiori acquirenda facere: illud enim non raro efficacissimum, compendiosissimum, & suauissimum ad hoc esse medium solet.

Verbi gratia, si fratres tuos vel praefracte & austere, vel nimia cum libertate alloqueris, institue examen de eo, vt omnes te vno superiores, te vnum omnibus inferiorem ducas: atque inde disces, quo eos debeas modo alloqui, quo loquentibus respondere. Si ad hanc humilitatem, quam dixi, peruenias, securus ac certus esse poteris, nulli te verbum vel asperius, vel mordacius dicturum.

Pari modo, si quam aliquibus in rebus aut oblati difficultatibus molestiam aut repugnantiam sentias, particulare examen institue ad hoc, vt omnia aduersa, quae tibi succedent, velut à Dei manu submissa, ac per particularem eius dispositionem ac providentiam contingentia accipias, cogitesque ad maius ea bonum & profectum tuum euenire: atque ita fiet, vt ea in vtilitatem tuam cedant.

Si item tibi desit modestia, id est, si oculos hinc inde leniter gyres, caput in hanc illamve partem propendere facias; si sis inquirendis rebus nouis curiosus, si omnia, quae contingunt, nosse velis; examen tu facito ad hoc, vt in praesentia Dei iugiter ambules, itaque omnia tua facias, vt coram eo comparere digna sint; & breui te modestum, recollectum, compositum & spiritualem esse comperies; idque sine vilo tuo labore ac defatigatione, & ita vt nullam in eo difficultatem subijisse videaris.

Vide enim, quomodo nullus te, dum ab oratione cum seruore & deuotione surgis, sermo, res nulla visa, tametsi delectabilissima, delectet; conuersatio

6g 3 nam-

Virtutum studium tollit vitia.

Remedium lingua asperioris.

2. Impatientia.

3. Immodestia.

Materia ad interiorum particularium examina.

Non sibi desit illud de rebus & vitijs tollendis.

1. Modestia.

1. 1. 1.

namq; & familiare cum Deo colloquium omnium horum te facit obliuisci.

Si ergo omnes hos defectus exteriores, ordine vnum post alium, singillatim expugnare & auferre vis, præterquam quod hoc longi laboris res sit, non raro contingeret, vt cum de oculorum custodia ac continentia examen facere cupies, ipsum instituire nequeas, ac statim tibi doleat caput, quod a deo recollecte incedere velis, & animum intendere.

Vnde Doctor quidam eximius non sine ratione ipsos spiritualis doctrinæ magistros reprehendit, quod in exterioribus illis defectibus indicandis corrigendisque toti sint? ostenditque primarium boni instructoris ac pastoris animarum studium circa cordis & interiorum reformationem versari debere, & talia eum debere præcepta assignare, quæ hominem faciant ad seipsum & interiora reflectere, sicut Moyses, Scriptura ait. *gregem minasse ad interiora deserti.* Cor. ergo tuum ante omnia reformare stude, & omnia statim reformata erunt.

CAPVT IV.

Examen particulare super vna re sola instituendum esse.

EXAMEN particulare semper circa vnam rem particularem (vti nomen ipsum satis indicat) instituendum est: ratio vero, cur ita fieri conueniat, est, quia medium hoc sic usurpatum & efficacius est, & maiores producit affectus, quam si de multis ipsum rebus simul vno eodemque tempore institueretur. Certum est enim (& ratio naturalis id dicit) plus hominem aduersus vnum vitium solum, quam contra omnia simul sumpta posse: quia

Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

& qui multa simul manu complectitur, pauca constringit, vti & hostes facilius vincuntur sparsi & distracti, quam simul omnes collecti.

Hunc vero inimicos nostros (vitia, inquam, ac passiones nostras) vincendi modum, tunc à Spiritu sancto in sacris literis nobis traditum, Cassianus ait, cum filios Israel ipse per Moysen edocuit, quo septem illas gentes & nationes aduersarias modo possent expugnare & delere. *Dominus Deus*, inquit Moyses, *consu- met nationes has in conspectu tuo paulatim, atque per partes, non poteris eas delere pauciter.*

Ac notat Cassianus, velut ad tacitam quandam obiectionem respondens, hominem neitiquam timere debere, ne, dum omnem vim suam ad vnum vitium expugnandum conuertit, & in id totius animi corporisque neruis intendit, interim altera ex parte omnia alia aduersum se insurgant.

Nam primo hæc ipsa diligentia, quam in illo vitio particulari expugnando adhibet, magnum quendam in eius anima à reliquis vitijs horrorem & detestationem, ob communem rationem, in qua omnia conueniunt, producit. Proinde si contra vitium hoc particulare se armarit & communitur, simul etiam contra alia omnia erit communitus, vt nullum ab eis sit damnum aut noxam accepturus.

Secundo, quia qui in examine particulari vitium vnum studiose accuratè que studet ex anima euellere, simul etiam eam, quæ in corde latet, cæterorumque vitiorum radicem, ipsam, inquam, licentiam, qua illud ad omnia ferri & euolare sinit, præscindit. Ac proinde vnum solum in examine particulari vitium expugnare, tantundem est, ac omnia expugnare. Hæc namque nostri circa vnum hoc refrenatio & restrictio ad reliqua etiam refrenanda conducit. Sicut in vno equo procaci & effreni cernere est: quem si sessor habens contractis retineat & restringat, ne inordinate ac præceps huc illucque feratur, alios pariter equos simul gradientes, ne dissolute licenterque efferantur, compescit.

His addi & tertium potest, nimirum, quod

Exteriora sepe difficultatem habent.

Cor reformandum.

Exod. 3. 1.

Vnum persequi oportet.

CAPVT V.

Quomodo examen particulare iuxta singulas virtutum partes & gradus faciendum & diuidendum sit.

DE HUMILITATE.

1. **N**VLLA verba proferre, quæ in laudem & æstimationem mei queant redundare.

2. Non efferri lætitia, quando alius me laudat, aut bene de me loquitur; sed aliquam inde potius mei humiliandi & confundendi occasionem capere, cum videam me non esse talem, qualem aut alij me esse putant, aut ipse esse deberem.

His addi potest, gaudere, quando alius quis laudatur, aut aliorum sermone celebratur: Et cum aliquem propterea dolorem, vel inuidiæ motum in me percipiam, eum ut defectum ac peccatum à me repellere, vti, & quando aliquam complacentiam aut vanam lætitiã in me, quod alij bene de me loquantur, aduerro.

3. Nihil prorsus ab humanos aliquos respectus agere, nec vt ab hominibus videar, vel æstimer, sed pure propter Deum.

4. Non excusare me, multo vero minus culpam in alium tam extrinsecus, quam intrinsecus conijcere.

5. Vanas, elatas, & superbas, quæ mihi circa res ad aliquem honorem & æstimationem mei quomodolibet spectantes incidant, cogitationes refecare & præscindere.

6. Omnes vt me superiores ducere, non speculatiue tantum, sed etiam practice & re ipsa; ea me erga quoscunque humilitate & reuerentia gerendo, quasi si mei superiores forent.

7. In bonam partem accipere omnes, quæ mihi se offerent, humilitatis occasio-

quod in super generale examen, quod omnia, quæ dicta sunt, complectitur, quotidie faciamus.

Adeo quidem bonum est, examen particulare non nisi circa rem vnam institui, vt ipsum etiam vitium & virtutem conueniat non raro (imo vt plurimum) in varias partes & gradus diuidere, & membratim primo circa vnam eius partem, vel gradum, mox circa aliam particulare examen instituire; vt hoc pacto quis melius, quod desiderat, consequatur. Nam si rem in genere simul acciperemus, nihil penitus proficeremus. Verbi gratia, si quis examen particulare de eradenda ex animo superbia, & inferenda eius loco humilitate facere voluerit, non enim in genere capiat oportet, hoc modo: Nulla in re penitus superbiam præferre volo, sed in omnibus humilitatem sectari: hoc namque multa simul includit, & plus quam st suum de tribus quatuorve rebus simul iunctis examen faceret: quocirca parum aut nihil proficiet, quia multa simul complectitur; sed vitium id est in partes, membra, ac gradus aliquos dispartendum: quia inimicis hoc modo distractis ac diuisis, & singillatim singulos aggrediendo, cum ipsi facilius expugnabuntur, tum nos, quod spectamus, compendiosiori via assequemur.

Vt autem hoc melius ad praxim reduci queat, primaria aliquot capita, de quibus particulare institui examen potest, hic proponemus, in suas ea partes & gradus distinguendo. Quod licet à nobis, quoad aliquas virtutes, in peculiaribus de iisdem tractatibus, abunde fiat, vt tamen omnia vno simul velut fasces comprehensa (quod proprius eorum hic sit locus) habeantur, paucis ea hic simul proponemus. Id quoque imaginis ac speculi instar nobis esse poterit, in quo nos ipsi speculemur, virum in spiritu progrediamur, ac, quid ad perfectionis complementum nobis desit, videamus.

* *

Tres gradus
humilitatis.

casiones: atque in hoc me indies proficere, & per hos tres gradus ascendere oportet: Primo eas patienter, secundo prompte ac facile; tertio alacriter & late ferendo: nec ante cessare, quam plane gaudeam & exultem, dum ab alio contemnor & despicior, ut sic CHRISTO, qui mei causa contemptus, illusus, & ludibrio habitus est, assimilet, & imiter.

8. De eo quoque particulare examen quis institueret in hac materia, quam in alia qualibet ei simili, potest, ut aliquot humilitatis, aut alterius cuiusquam virtutis, de qua examen particulare facit, actus exercitiave concipiat, tam interiora, quam exteriora; tot nimirum mane, & tot vesperi exercendo, primo pauciora, postea plura; & ita semper crescendo, donec quendam virtutis eius habitum & consuetudinem contrahat.

II. DE CHARITATE FRATERNATA.

1. De proximo non detrahere, neve vllum eius peccatum, tamen si leuissimum ac publicum, commemorare: eius gesta & opera verbis non deterere, neve vllum vilipendij eius aut despectus, tam illo presente, quam absente, signum ostendere; sed de omnibus ita loqui, ut eos bonos, honorabiles, & estimatione dignos esse, ex ore meo verbisque nemo non colligere queat.

2. Nunquam dicere alteri, Talis hoc de te dixit, praesertim res si sit, quae ipsum audita queat offendere. etsi alioquin in se leuis sit: hoc namq; nihil est aliud, quam discordias & zizania dissensionis inter fratres ferere.

3. Nulla scommata dicere, non verba, quae proximum mortificent, non quae cum amaricent, non quae impatientiam aliquam spirent. Non contendere verbis, non contradicere, alium quoque non subditum aut commissum non reprehendere.

4. Omnes amice & ex charitate com-

plecti, idq; operibus ipsis declarare, ipsis, prout fas erit, prospicere, iuuare & delectare procurando. quando vero quis ex officio alijs tenetur puidere, tunc in hoc potissimum intendat oportet, & quod opere non poterit prestare, bono intuitu, bonis responsis ac verbis supplere satagat.

5. Quamcunque auersionem cauere, & multo minus eam re ostendere; qualis, verbi gratia, esset, ob aliquam offensulam alium alloqui, aut quapiam in re iuuare (cum possit) detrectare, aut signo quopiam significare, non vsque adeo sibi in illo complacere, seque ab eo alieniorem paulo esse.

6. Non esse in conuersatione cum proximo singularem, quod sit particulares familiaritates & amicitias, quae alios offendunt, declinando.

Neminem diiudicare, sed potius defectus eius tum apud se, tum alios excusare conari, magno omnes in pretio habendo.

III. DE MORTIFICATIONE.

1. In ijs omnibus, quae se offerunt rebus & occasionibus me mortificare, non tamen ut eas ego ultra quaram, etsi vel immediate a Deo procedant, vel per superiores, vel etiam proximos nostros & fratres, vel demum alia quacunque ratione nobis obueniant, & grater suscipere, & fructum ex ijs aliquem capere studendo.

2. In omnibus illis me mortificare, quae me impediunt, quo minus vel regulas meas serue, vel ea, quae quotidie & ordinarie ago, tam spiritualia, quam exteriora rite exequar. Omnes namq; quos in ijs committimus defectus inde tantum ut plurimum ortum habent, quod vel nos in laboris ac difficultatis alicuius susceptione non superemus & mortificemus, vel delectatione voluptatula aliqua carere nolimus.

3. Mortificare me in incessu, ut eadem modestia, qua Religiosum decet ac praesertim in illis, quae ad oculos & linguam spectant, si quando in ijs aliquid est mortificandum.

4. Mor-

4. Mortificare me quoque in quibusdam, quæ alias licite facere possem, uti in non egrediendo domo, in non videndis pulchris rebus ac curiosis, in non interrogandis inquirendisque ijs, quæ ad me non spectant, in non dicendo id, quod libenter dicerem: aliaque id genus. In examine proponendo tot mortificationes mane, tot vesperi facere, à minoribus incipiendo, & semper ad maiora progrediendo. Harum namque mortificationum voluntatarum, tametsi in rebus parvis, exercitium magnum afferre fructum & utilitatem solent.

5. In ijs denum rebus me mortificare, quas alioquin ex officio facere debeo. Ut, dum ad mensam, studia, lectionem, prædicationem, aut aliud quodcunque exercitium, quod delectat, peragendum abeo, appetitum & voluntatem meam mortificem, in corde meo dicendo, Nolo id Domine agere, quia mihi placet aut delectat, sed quia tu ita fieri iubes.

IV. DE ABSTINENTIA VEL
GULA.

1. Ante vel post statutam horam, & extra ipsum refectiois locum non comedere.
2. Contentum esse ijs cibis, qui toti domui in prandium præbentur, alios novosque non querendo, neve eos alio novoque modo coctos vel conditos, nullas quoque particularitates, sine evidenti necessitate, admittendo.
3. In communibus illis cibis, quoad quantitatem, temperantiam regulam non excedere.
4. Non comedere auide, aut festinanter, sed modeste ac decenter, ab appetitu & delectatione gulæ me extra debitos limites abripi non sinendo.
5. Non loqui de ijs, quæ ad escã pertinent, multo vero minus ob cibos submissistratos obstrepere, vel de ijs idem cõqueri.
6. Omnes de gula cogitationes rescindere ac repellere.

V. DE PATIENTIA.

1. Nullum exiretius impatiretæ, sed

potius summe pacis tum in verbis & operibus, tum in ipso vultus indicio signum edere, omnes in contrarium nurus & aspectus compescendo.

2. Non permittere, ut aliqua in corpore perturbatio, malignus sensus, indignatio vel tristitia ingrediatur: multo vero minus aliqua vindictæ, quantumvis leuoris, appetentia.

3. Omnia & quælibet aduersa, quæ mihi obuenient, velut à Dei manu, ad maius animæ meæ bonum, & profectum meum emisse accipere, quomodo cunque demum, & quacumque via ea contingant.

4. In eorum praxi me hisce tribus gradibus exercere: Omnia, quæ mihi occurrunt, primo patienter; secundo prompte & facile; tertio, cum gaudio & hilariter tolerando: quod illa Dei sit voluntas & beneplacitum.

Trei gradus patientia.

VI. DE OBEDIENTIA.

1. In exteriori obedientia exactissimum esse, ut etiam litteram scribi scriptam relinquam, & ad minimum voluntatis Superiorum nutum ac significationem paream, expressum aliud mandatum non expectans.
2. Obedire voluntate & corde sincero, ut idem velle, & voluntatem eandem habeam, quam Superior.
3. Obedire quoque intellectu & iudicio, ut idem plane sentiam & censeam, quod Superior, nullis in contrarium iudicijs aut rationibus locum dando.
4. Superioris vocem & campanulæ signum, velut Dei vocem accipere, & cuilibet Superiori non secus ac ipsi Christo Domino, nec non omnibus Superioribus subordinatis ex animo obedire.
5. Obedire obedientia cæca, id est, non indagando, nec examinando, nec scrutando præceptiones, quam scilicet ob causam, & ad quid sic mihi imparet; sed omnis rationis instar mihi sit, quod id mihi Superior iniunxit & mandavit.

6. Ad ipsos etiam voluntatis actus tranſite, vt nimirum aſſueſcam cogitare, me, dum obedio, in eo voluntatem Dei facere; & hoc vnica mea voluptas, & omne gaudium meum ſit.

VII. DE PAUPER TATE.

1. Nihil proſus, ſine licentia Superiorum, domi vel foris alteri dare, vel ab ipſo accipere.

2. Nihil eorum, quæ domus & cubiculi alieni ſunt, ſine facultate mutuo dare, vel accipere.

3. Nihil ſuperfluum habere, ſed omne id, quod mihi neceſſarium non erit, tam in libris & cubiculi mei apparatus, quam in victu, veſtitu, atque adeo rebus alijs, à me abdicare.

4. Studere debeo, vt etiam in ipſis rebus neceſſarijs, quas uſurpabo, pauper eſſe videar, cum reuera pauper ſim; viliffima, ſimpliſſima, minusque pretioſa ex ijs deligendo mihi. Adeo vt tum in cubiculo, veſtitu, victu, tum in rebus cæteris, ipſa paupertatis virtus ſemper cluſceat, & pauperem me eſſe etiam foris appareat; ita vt deſiderem, quin etiam gaudeam, cum quæ domi viliffima & pauperriſima ſunt, uſui meo cedunt; idque ad maiorem meam abnegationem, maioremque ſpiritus mei vilitatem.

5. Gaudere, ſi quando mihi etiam in ipſis rebus neceſſarijs aliquid defuerit: nam ille vere & perfecte pauper ſpiritu eſt, ac IESV CHRISTI imitator: qui, cum diues adeo & potens eſſet, noſtri cauſa pauper factus eſt, & in ipſiſſimis rebus neceſſarijs multa ſibi deſeſe paſſus eſt, famem, ſitim, frigus, calorem, deſatigationem ac nuditatem feſendo.

VIII. DE CASTITATE.

1. Oculos caute cuſtodire, eas perſonas & res non intuendo, quæ tentationis carnalis eſſe queant incentiuum.

2. Verba, quæ ad hanc materiam dirigantur, aut motus, appetitus & cogita-

ones inhoneſtas excitare nata ſint, nulla loqui vel audire; vt nec ſimilia è libris legere.

3. Nullis cogitationibus huc tamen ſi remote ſpectantibus, locum vel minimum dare, ſed eas exorientes ſtatim diligentiffime ac celeriter repellere.

4. Alterius perſonæ manus, ne dum caput aut vultum contingere, aut ea in ſe tangi ſinere.

5. Magna erga ſeipſum decencia & honeſtate vt, proprium corpus non intuendo, nec denudando, nec tangendo, niſi dum expreſſe id erit neceſſarium.

6. Particulares amicitias non colere, nulla etiam munuſcula dare, vel accipere; cum ijs, qui eſſe poſſint tentationis occaſio, & erga quos ſe aſſici & inclinari ſenſerit, caute circumſpecteque ſe gerere, illorum familiaritatem, conuerſationemque, quoad eius fieri poteſt, euitando: quod vnicum eſſe ſolet in his rebus remedium.

IX. VT ORDINARIA OPERA BENE OBEAM.

1. Nullum efluere diem ſinere, quo ſpiritualia exercitia mea complete perfecteque non faciam, vniuerſum tempus, quod ijs deſtinatum eſt, ipſis impendendo; & cum neceſſaria aliqua urgentiq; occupatione tunc temporis diſtinebor & impediatur, defectum hunc alio ſupplere & reſarcire.

2. Orationem mentalem, & examina, tam generale, quam particulare, benediteque peragere, tum illius additiones exacte obſeruando, tum in examinibus dolorem & confuſionem de delictis meis, nec non emendationis propoſitum concipiendo potius, quam anxie quoties impigerim excuriendo: nam in prioribus illis tota examinis vis & fructus conſiſtit, quod quia raro obſeruatur, hinc paruam nonnulli ex ea fructum capiunt.

3. Reliqua exercitia ſpiritualia bene & prout oportet agere, pura Miſſam celebrare, ſpiritualem librum legere, & poenitentias ac mortificationes tam publicas

publicas quam priuatas obire, finem & fructum, ob quem singula instituta sunt, inde colligere procurando, nec ea velut consuetudine, & pro forma (vt dicunt) suscipiendo.

4. Officium ac ministeria mea omnia rite obire, faciendo quidquid potuero, & quantum in me erit, vt bene ea succedant & peragantur, vtpote qui propter Deum & coram Deo illa exequor.

5. Nullum sponte & aduertenter in ijs errorem committere.

6. Parua & tenuia etiam permagni facere.

7. Et quoniam in his operibus ordinarijs, quae quotidie agenda occurrunt, bene obeundis, omnis meus profectus & perfectio consistit, quotiescunque aduertero me in hoc deficere & intepesce-re, sedulo curabo, vt examen meum particulare aliquot diebus de ea re facere praesumam, vt hoc pacto spiritum renouem, meque in illis perfecte exequendis velut restaurem.

X. VT OMNIA PURE AGAM PROPTER DEUM.

1. Nihil ob aliquem respectum humanum, aut vt ab hominibus videar, vel aliter, neve ob commodum, vtilitatem, delectationem, aut voluptatem propriam facere.

2. Sed omnia opera mea pure propter Deum agere, assuescendo paulatim etiam actualiter omnia ad Deum referre. Primo quidem mane, cum exurgor: deinde ad operis cuiusque initium: tertio, in ipso etiam opere, saepe numero in eo cor meum ad Deum sustollendo, dicendo nimirum: *Propter te Domine, & propter gloriam tuam, & quia tua cupis, hoc facio.*

3. Examen hoc facere de eo, vt quae haecenus dicta sunt, tot vicibus mane, & tota prandio exerceam; incipiendo primo a minoribus, & deinde ad maiora paulatim ascendendo, donec habitum quandam & consuetudinem contraxero, cor meum frequentissime ad Deum inter-

operandum sustollendi, inque illis aliud non spectandi, quam diuinæ eius maiestati pure complacere.

4. Non ante examen hoc & exercitium intermittendum est, quam eo perueniam, vt ita facia opera mea, quasi qui Deo seruit, & non hominibus; & non ante, quam ita ea peragam, vt semper actualiter in ijs anem Deum, gaudens, quod eius in illis voluntatem faciam, & hoc omnis mea in ijs voluptas sit & delectatio. Ad eod, vt, dum opus perago, magis amare videar, quam operari.

5. Haec scilicet esse debet continua Dei praesentia, in qua ambulare, & continua oratio, quam semper facere procurare debeo. Anima namque mea perutilis & bona ea futura est, mihi que erit adiumento, vt omnia opera mea bene perfecteque peragam.

XI. DE CONFORMITATE VOLUNTATIS NOSTRAE CUM DIUINA.

1. Omnia quae occurrunt, & quoslibet casus, magna ea sint vel parua, hac via & ratione veniant, vel illa accipere, velut à manu Dei venientia, vtpote qui patris ea mihi affectu, & visceribus paternis, ad maius bonum & vtilitatem meam, vtque hoc pacto me cum sanctissima & diuina voluntate ipsius conformem, immittit: perinde ac si ipsummet Christum coram viderem, mihi dicentem: *Volo, fili, vt hoc nunc agas vel patiaris.*

2. Operam dare, vt in hac mei cum diuina voluntate omnibus in rebus conformitate, quotidie proficiam, semperque progrediar, idque per tres hosce gradus: Primo, eas cum patientia; Secundo, cum promptitudine & facilitate; Tertio, cum gaudio & hilariter ferendo, quod nimirum haec Dei sit voluntas & beneplacitum.

3. Hoc in examine & exercitio tam diu manere & exerceri debeo, donec visceralem quandam gustum & delectationem in me percipiam, quod Domini in me voluntas, tametsi aliqui in eo

Hh 2 mihi

mihī labores, despectus & dolores subeundi sint, adimpleatur, ac donec tota mea voluptas & delectatio sit, ipsa Dei voluntas & beneplacitum.

4. Nihil omittere, quod Dei voluntatem, & maiorem eius gloriam & seruitium esse sciam: imitari conando in eo Redemptorem nostrum Iesum, qui ait: *Ego qua placita sum ei (Patrimo aeterno) facio semper.*

Joan. 8.29.

5. Exercitium hoc peragere optima erit semper in Dei praesentia, & continua oratione ambulandi ratio, atque in primis vile.

Exercitium
amoris diuini.
22.

6. Examen mortificationis, quod supra posuimus, melius fiet, si per modum conformitatis cum diuina voluntate assumatur, omnia scilicet, quae accidunt & ingruunt, velut à Dei manu venientia, uti ante paulo dixi, accipiendo. Atque hoc pacto erit id & facilius, & sapidius, & utilius: erit namque quoddam amoris diuini exercitium.

Notandum porro hic est, nos per hanc non velle dicere, quasi examen particulare necessario eo sit ordine peragendum, quo virtutes hic à nobis proponuntur, aut eo graduum & partium ordine, qui in harum qualibet ponitur. Illud tantum hoc loco praescribendum, eam quemque sibi virtutem seligere debere, qua magis opus habeat, & ab illa eius parte & gradu initium ducere, qui ipsi magis erit necessarius: quem ubi decurrerit & perfece- rit, ex alijs deligat ea, quae magis conueniant, donec tandem, adiuuante Dei gratia, in ea virtute fuerit perfectus.

Magis neces-
saria prius
assumenda.

CAPVT VI.

Materia examinis particularis non est facile mutanda: & quandiu ipsum de vna eademque materia instituendum sit.

NOTANDVM hoc loco est, non esse de facili ipsum examinis modum immutandum, modo scilicet circa hanc,

modo circa illam rem ipsum instituendo; hoc namque est in orbem circuire, uti dicunt, & suo in itinere non progredi: sed vna res est ad finem vsque prosequenda, & deinde ad aliam procedendum. Vna quippe ex causis, ob quas nonnulli tam parum fructus ex examine capiunt, solet esse haec, quod non nisi velut interruptos quosdam & semitruncos impetus faciant, ad octiduum scilicet vel duas hebdomadas, vel etiam mensem, circa rem vnam examen instituendo; ac statim defatigantur, atque ad aliam defultoria quadam leuitate transeant, priorem nondum adepti; itaque nouum quendam impetum faciant, & paulo post rursus alium.

Quemadmodum si quis toto conuulsu saxum ingens, per quandam montis crepidinem, vsque ad summum eiusdem fastigium protrudere conatus, mox ut aliquantulum id protrussisset, defatigaretur, ipsumque dimittens ad inum vsque de- uolui sineret; ac deinde rursus, ac rursus ipsum voluere reinciperet, is nunquam, etiam summopere sudaret ac laboraret, in eo quo vellet loco saxum collocaret. Tales sunt ij, qui super rem vnam examen instituere occipiunt, & ante quam ipsam ad exitum deducant & obrineant, illa ommissa, statim ad aliam, ac rursus aliam auolant. Hoc scilicet est defatigari, & non consummare. *Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.*

Hoc quippe perfectionis negotium non per interruptum & interceptum quendam impetum ob tinetur; sed magna in rem vnam est perseuerantia hominum insistendum, magno in illam conatu conu- nitendum, ac tandiu in ea permanendum, donec ipsam plane, quamuis magno sudore ac labore, obrineat.

Quemadmodum, inquit Chryso- stomus, illi, qui thesaurum aliquem, aurum, argentique fodinas offodiunt, graue non ducunt fodere, terram eruere, quacumque ipsis obijciuntur impedimenta perfringere, & decem, imo viginti cala- morum spatio in terram penetrare, ut tan- dem

dem ad thesaurum, quem quæritant, per-
tingant: ita nos, qui veras diuitias spiri-
tuales, verumque virtutis ac perfectio-
nis thesaurum inuestigamus, minime de-
fatigari par est, donec ad ipsum tandem
pertingamus; sed quaslibet difficultates
perfringere, nihil vt nobis obstaculi vel
remora obijciatur. *Persequar*, ait Pro-
pheta, *inimicos meos, & comprehendam il-
los, & non conuertar, donec deficiant*. Si-
quidem sancta hæc obstinatio, cum vin-
cit vitium, tum virtutem inserit, non ve-
ro leuitas illa puerilis, & reiterata inter-
ruptio.

Iam ad rem & propositum veniamus.

Quam multis de rebus examen institui-
sti, ex quo primum tempore de eo agere
cepisti? Si in omnibus recte tibi succes-
sit, iam eris perfectus: si ne vna quidem
illarum recte successerit, cur eam reliqui-
sti? At mihi dices, non recte tibi illam
processisse; sed respondeo, propterea il-
lam bene tibi non procedere, quod quæ
bene cepisti, leuiter mutes, nec rem v-
nam ex exitum vsque prosequaris. Si et-
iam tunc cum examine & cura particula-
ri in illa tollenda allaborares, bene eam
tibi dices non processisse, longe tibi illa,
mihi crede, deterius succedet, eum exa-
men de illa non institues. Si enim qui e-
mendationem proponit, sepius impingit,
quoties, & quomodo non impinger ille,
qui serius, aut fortasse nunquam corre-
ctionem proponit. Tamen per propositum
illud mane, meridiæ & vesperi conceptum
fiet, vt, velut fræno quodam retentus, to-
ties non impingas.

Et, quamuis tibi nec emendari, nec
progredi, nec hilum proficere videaris,
non ideo fatigatus deficias, aut leuiter
ab eo resiliās; quin potius humiliate, &
in examine confundere, & de nouo pro-
pone, & reincipere statue: propterea nam-
que lapsus aliquot Deus permittit, vtq; in
animæ tuæ terra aliquis hinc inde Iebu-
zeus superstes maneat, vt liquido tandem
videas, nihil proprio Marte aut viribus te
posse, sed cuncta tibi de manu Dei venire
debere; proinde ad eum tibi recurrendū.

& illi semper adhaerendum esse. Vnde
non raro fit, vt hoc modo quis maiorem
in profectu suo feruorem ac diligentiam
præferat, quam si statim ea, quæ poscit,
Dominus concederet.

Porro peter aliquis, quandiu necesse
erit circa rem vnam particulare examen
instituire? S. Bernhardus, & Hugo de
sancto Victore similem quæstionem pro-
ponunt, quærunque, quandiu contra vi-
tium aliquod pugnandum sit? ac respon-
dent tam diu contra id pugnandum vide-
ri, donec ipsum ita debilitetur, vt, dum
primum se exierit ac prodit, facili negotio
ipsum statim rationis clypeo retundere
ac subijcere queas: neque earemus expe-
ctandum, vt nullam prorsus passionem vel
repugnantiam in te sentias: Ita namque
nunquam ad finem peruenies. Addit pro-
inde Hugo Victorinus, id Angelorum
esse potius, quam hominum. Satis est er-
go, vt vitium hoc vel passio nullam tibi
iam amplius molestiam exhibeat, nec
multum negotij faceat, sed vt statim at-
que se exierit, ipsum dispellas, & facili ne-
gotio à te reijcias. At tum demum fas erit
ad aliud vitium expugnandum, vel exa-
men de illo instituendum transire. Dixit
etiam Seneca: *Contra vitia pugnamus, non
vt penitus vincamus, sed ne vincamur*. Non
enim est opus, vt vitium prorsus non sentia-
mus; satis est id ita vinci, frangi & debel-
lari, vt impedimento & remora non sit
ijs, quæ nos facere par est, exequendis.

Vt vero certiori quis methode in hac
re procedat, optimum est, vnumquem-
que id cum Patre suo spirituali commu-
nicare: si qua enim in re consilio opus
est, hæc sane vna de præcipuis est. Quæ-
dam enim sunt, de quibus satis est per
breui tempore examen institui, vt supra
diximus; alia vero, de quibus si anno in-
terregro vel pluribus examen instituat,
quam vtilissimum erit. Si enim singu-
lis annis vel vnum vitium eradicaemus,
statim perfecti essemus. Alia denique
sunt, circa quorum vel vnum si tota vi-
ta examen fieret, optime id omne tem-
pus impensum foret: hoc quippe ho-

Flh 3 mini

Vitia debili-
tari possunt,
plane extin-
gui non pos-
sunt.

Cap. 3.

Tho. à Kemp.
lib. 1. de imit.
Christi.

mini erit ad perfectionem consequendam satis.

*Quidam tota
vita vni rei
feliciter in-
cubuerit.*

Sic quosdam nouimus tota fere vita sua in rem vnam sedulo incubuisse, & particulare de ea examen instituisse, qui ideo etiam eminentes & eximij in illa euasere; alius quidem in virtute patientia, alius in profundissima humilitate, nonnemo in magna cum Dei voluntate conformatione, alius denique in omnibus pure propter Deum faciendis. Ad hunc igitur modum etiam nobis, vt in aliqua virtute emineamus, enitendum est, nimirum in illa nos sedulo exercendo, & tam diu in eius exercitio perseuerando, donec eam comparemus.

Hoc vero non impedit, quo minus interdum hocce nobis examen licet interrumpere. Quinimo consultum est id ita fieri, ad octo nimirum vel quindecim dies examen de silentio, exercitijs spiritualibus bene obeundis, bene de omnibus loquendo, non proferendo verbo, quod quempiam aliquo modo offendant, & alijs id genus rebus, quæ in nobis semper repullulant, & indies de nouo regerminant, instituere; sed statim deinde ad primum institutum & procedendi modum redire, ac primarium nostrum intentum prosequi, donec tandem id, quod spectamus, obtinuerimus.

CAPVT VII.

Quomodo examen particulare sit instituendum.

*Tria tempora
examinis
particularis.*

SECUNDVM caput primarium, quod tractare proposuimus, est, quomodo hoc examen sit faciendum. Examen particulare tria continet tempora, & duas examinandi sui vices. Primum tempus est, mane statim ac lecto surgimus, in hoc proponere quisque debet, quam diligentissime ab illo sibi vitio & defectu particulari cauere, in quo se corrigere vult, vel emendare.

Meridie.

Secundum tempus est meridies, in quo primum examen est faciendum; quod

tria puncta complectitur. Primum est, gratiam a Domino petere, vt reminiscatur, quod in defectum illum ceciderit, de quo particulare examen instituitur.

Alterum, rationem ab anima sua defectus vel vitij huius exigere, per tempus iam inde ab illa hora, qua surrexit ac propositum concepit, vsque ad presentem horam elapsam discurrendo, atque exco-tere, quoties in illud prolapsus sit. Tunc totidem notanda sunt punctula in linea quadam in libello, quem ad eam vsum paratum habebit, exarata, quoties in id se prolapsus esse comperiet.

Tertium denique punctum est, patere quod lapsus sit, veniam rei huius petendo, ac propositum quoddam concipere in id a meridie, per Dei gratiam non prolubendi.

Tertium tempus ipsa vespera est, antequam nimirum cubitum concedatur tunc secundo examen, eo plane modo, quo in meridie, per tria ista puncta instituentium, iam inde vsque ab ultimo examine ad presentem tempus discurrendo, & totidem in alia linea secunda notando punctula, quoties se videbit impigisse.

Vt vero facilius & citius defectus & vitium, de quo examen facimus, eradice- tur, quatuor B. P. N. aduertenda ponit, quæ vocat Additiones. Prima est, vt quocumque in particulare illud vitium aut defectum homo cadit, eius mox ipsius poeniteat, manu leuiter ad pectus admota. Quod fieri potest etiam, cum apud alios agit, ita vt hi non aduertant, quid faciat.

Secunda, vt vesperi, facto iam examine, temporis pomeridiani puncta conferat cum punctis antemeridianis, vt videat nimirum, num aliqua sequuta sit emendatio.

Tertia & quarta sunt, diem hodiernum cum hesternis, atque hebdomadam currentem, cum superiore & præterita comparet: vt ex hac collatione videatur, num quem profectum fecerit.

cit sequenti, & proximo rursus die, donec tandem ex austero lenis, ex iracundo placidus factus est.

Hic itaque modus est, quem Beatus Pater nobis in examine particulari prescribit, ut sic conflictus multo nobis reddatur facilior.

Quemadmodum ægro, cui omnia desipiunt, cuiusque stomachus omnem escam respuit, cibus non nisi frustatum & particulatim datur, ut sic hunc possit trahere: nam si illi integram gallinam apponeres, deterritus impossibile esse iudicaret totam eam absumere, atque ita ex ea ne modicum quidem posset degustare: at si frustillam eius aliquod præcisum illi des, reliquum vero intra duas lanceas recondas, fiet, ut paulatim, bolum semper vnum per vices illi apponendo, tantum illum facias comedere, quantum opus habet.

Simili.

Sic & Beatus Pater noster nos in examine particulari paulatim, velut ægros ac debiles quosdam, ab vno medio die scilicet ad alterum vult conducere, ut si qua in hac re est difficultas, facilius eam ferre possimus. Si enim vniuersum simul caperes, dicendo, verbi gratia: Toto anno verbum non loquar, tota vita mea oculis volo incedere in terrâ demissis, ita compositus, & cum tanta modestia, fortasse, vel sola rei huius cogitatione perterritus, defatigaberis, hucque te posse pertingere, desperares, & hoc vite genus omne tristicum ac melancholia plenum esse iudicares. At per medium diem saltem, v.g. per vnum tempus ante meridianum vsque ad prandium, quis non compositus esse moribus, quis non linguam poterit refrænare?

Deinde in meridie non nisi vsque ad vesperam propone; quia alio die quid futurum sit, nouit Deus, & vnde nosti, vtrum eatenus vitam producturus sis, & ponamus eatenus te viuere, non etiam amplius id erit, quam dies vnus: neque vero eras te pœnitebit, quod hodie cum hac circumspectione ambularis; nec etiam defatigatus idcirco eris, quod hodierno die caute circûspecteq; vixeris: quin imo mens

Vniuersa hæc doctrina è sanctis est Patribus deprompta; beatus namque Abbas Antonius, ut Historia Ecclesiastica proditum est, suis consulebat, ut defectus, quos in examine notarant, scripto consignarent, ut sic magis homo erubesceret inque suum profectum diligentius incumberet, errores defectusque suos coram videndo & considerando.

Idem quoque docet Iohannes Climacus: qui non vesperi solum & tempore examinis, sed & omni hora suos vult hominem defectus, statim ut in eos incidit, annotare, ut sic postea melius & commodius examen queat insituere, perinde ac bonus campfor, & nauus mercator, sedulusque œconomus, statim in commentariolum & codicem refert, quidquid vendit vel emit, tum, ut nihil ipsum effugiat ex obliuione, tum, ut vesperi melius generales suas subducere rationes queat.

S. Basilius denique & Bernardus expresse suadent, ut dies vnus cum altero conferatur, ut sic melius suum homo profectum & defectum aduertat, & magna accuratione in dies procuret esse melior, atque Angelis sanctis similior. Sic & sanctus Dorotheus consulit, ut septimana vna cum alia, mensis vnus cum alio conferatur.

Modus vero defectus nostri paulatim & per spatia interrupta, ab vno semidie scilicet ad alium, & non vltimis, emendandi, quem nobis beatus Pater assignat, idem est à sancto Chrysostomo, S. Ephrem, & S. Bernhardo, velut medium ad quodlibet vitium vel defectum, quem habemus, euellendum, efficacissimum, præscriptus.

Eum insuper agnoscit Plutarchus, & in exemplum adfert illum, qui, cum natura esset cholericus, magnamque in ea reprimenda difficultatem sentiret, statuit vel die vno non irasci: atque ut proposuit, ita & cavit. Postridie rursus sibi dixit; Etiam hodie videbo, ne ita habenas laxem, & hodie saltem ab irascendo mihi temperem, & vim sibi faciens cavit, ac & illo die irasceret. Sic deinde fe-

mens tibi ob hoc erit excitator, teque exinde melius dispositum inuenies ad id melius, facilius, ac suavius faciendum.

Parui temporu emendatio proponenda.

Crediderim nonnullos subinde in eo errare, quod nimirum non assuecant, non nisi in medium hunc diem emendationem concipere, quod sane non parum eos ad maiori cum efficacia proponendum, adiuuaret.

p. 2. li. 6. c. 38. hystor Minor.

S. Iuniperi pium silentium.

F. Iuniperus, vt in Chronicis Minorum legitur, etsi semper valde parum loqueretur, semel tamen per semestre integrum, hoc pacto perpetuum seruauit silentium: primo die proposuit non loqui, in honorem Dei Patris; secundo ex reuerentia Dei Filij; tertio ex reuerentia Spiritus sancti; quarto propter amorem beatissimæ Virginis Matris: itaque consequenter per omnes Sanctorum ordines discurrendo, quotidie silentium nouo seruore & deuotione, ex amore & affectu erga aliquem illorum obseruabat. Hoc scilicet pacto quis magis ad emendandum id, super quo particulare examen instituit, animatur, simul etiam magis ob defectus, quos admittit, confunditur & erubescit; quod ne tantillo quidem temporis spatio bonum suum propositum seruare & complere potuerit. Proinde permultum nos hocce medium per omnia iuuabit.

CAPVT VIII

In examine nobis est præcipue in dolore & emendationis proposito concipiendo insistendum.

ID in modo faciendi examinis in primis & ante omnia aduertendum est, inter tria eius membra, duo postrema eminere & primas ferre: dolorem scilicet, & poenitentiam de peccatis ac negligentijs conceptam, & firmum emendationis propositum, iuxta illud Prophetæ: *In cubilibus vestris compungimini.* In hac compunctione & displicentia, & in firmo hoc non reuincendi proposito, vniuersa vis & ef-

Psal 4. 8.

ficacia examinis ad nostri emendationem consistit, ac proinde in duo hæc præcipua temporis portio est impendenda.

Vna è præcipuis causis, ob quas multi tam parum per examina proficiunt, & emendantur, est, quod totum prope tempus in inquirendo, quoties in defectum suum prolapsi sint, impendant, & hocce puncto vixdum absoluto, quod finem di examinis iam signum detur, reliqua non nisi superficialiter ac leuiter faciant, in dolore, inquam, & poenitentia de peccatis, in sui confusione, in veniē pro ipsidem petitione, in firmo sui circa vesperam vel postridie emendandi concipiendo proposito, denique in Dei gratia & virtute ad hoc necessarijs petendis, se nequam detineant: inde oritur, vt quoties hodie impegesti, toties etiam impingas cras. Quia toto examine non fecisti aliud, quam in memoriam reuocare quoties impegeris.

Hæc autem non est vera nostri emendandi ratio, sed tantum primum examinis punctum & fundamentum, cui illa alia duo puncta principalia superstrui debent. Efficax ad tui emendationem medium est, ex corde & animo de culpis dolere ac poenitere, firmiterque emendationem proponere, & ad hoc gratiam feruenter à Domino exposcere. Quod nisi feceris nulla tui sequetur emendatio. Tam enim sunt inter se coniuncta & sororiant, dolor de præterito, & emendatio de futuro, vt pari passu ambo procedant. Certum quippe est, cum quid ex animo & sincere detestamur, omni nos ratione, ne iam ipsum relabamur, contendere.

Sæcularibus hominibus hoc ipsum quotidie oggerimus ac prædicamus: nequum erit igitur, vt id nos in vsum nostrum conuertamus: Quid cause esse dicemus, quod mundani tam facile in peccata, quæ toties confessi sunt, relabuntur? nos in quæ? Causa vt plurimum esse solet, quod vere & ex animo ea non sunt detestati, & cum firmo non amplius in peccata reuincendi proposito ad confessionem non veniant, & quia animus

nunquam extoto, sed tantum media ex parte ad Dominum reuerti proponit, hinc facile redeunt ad id quod ex toto nunquam deseruere. Si ex animo & reuera peccati ipsos poeniteret, & ipsum detestarentur, ac solum posthac non relabedi propositum conciperent, non tam facile statim a confessione ad vomitum redirent, perinde ac si peccata confessi non essent.

Causa, cur etiam tu in eisdem erroribus cadas vesperi, in quos mane; & in eos hodie, in quos heri, est, quod sincere de eorum non sis detestatus, quod firmiter emendationem non proposueris, quod in eo firmus non manseris. hoc si faceres, non tam facile & cito ad eos reuerteres: non enim facile recidit, sed id quod abominamur, & quod commississe nos piguit ac poenituit.

Dolor & displicentia de peccatis, cum vera est, non modo praeterita peccata auferit, sed & pro futuris amuletum est & antidotum, ut supra dicere memini. Qui namque profusus a peccato abhorret, procul etiam abest a relapsu & recidua. Quamvis roboris & efficaciam mediū hoc sit, ad non peccandum, nouit vetus ille orator: cui enim enorme a muliercula, ut secum peccare liceret, pretium rogaretur, statim respondit, *Ego tanti poenitere non emo.* Ratio autem haec diligenter notanda est: utpote digna non Philosopho solum, sed & homine Christiano & Religioso.

Interdum ipse mecum non sine stupore uesania ac impudentiam perpēdo illorum, qui audacter & intrepide peccant, dicēdo, *Postea poenitebo ac Deus mihi ignoscet.* Quomodo enim in sensum tuum cadere potest, ut, quo appetitu tuo in praesens satisfacias, & breuem delectationem in momento pertranseuntem percipias, praeseligas, & malis perpetuam postea toto uita tuae tempore sentire poenitentiam, eo quod peccatum opere compleueris. Nam tamen si certū sit fore, ut Deus postea id tibi, si eius te poeniteat, ignoscat, ut tamen tibi ignoscat, necesse est tandem ut eius te poeniteat, dolensque postea exto-

Rodriguez, exercit. pars 1.

corde, quod ipsum commiseris.

Magni ratio haec roboris est, etiam humanus loquendo, nullo inquam ad amorem Dei qui semper primarius esse debet, habito respectu, sed dūtaxat ad propriam delectationem & amorem propriū. Cogita ergo & dic, Nolo agere hoc, quod commissum postea magnam mihi molestiam & dolorem noui allaturum: voluptas siquidem quae in committendo consistit, in momento pertransit; poenitere autem & dolor post commissum manens, tota duraturus est uita, adeo ut nunquam amplius ullam ex eo uoluptatem aut delectationem capere queam; quamobrem *tanti poenitere non emo.* Magna profecto uesania est, ob tantillam uoluptatulam tantum in caput meum dolorem ac poenitudinem arcessere.

Quin etiam melius id habet Apostolus, Rom. 6. 21. dum ait, *Quem fructum habuistis tunc ex illis, in quibus nunc erubescitis?* Quid enim est breuis illa delectationucula, qua potitus es, cum longa illa poenitentia, quam habebis postea, collata? Haec praecogitanda sunt, a te quam peccatum admittatur. Quocirca tentatione iam ingruente, tecum sic rationeris ac dicas oportet, Nolo istud agere, ob quod postea erubescam, ac cuius tota uita me poeniteat.

Præseruatiua peccati.

Etiam in hoc mundo, dum quid alicui dissuadere initeris, dicis, Vide ne agas, & caue, quia post factum te poenitebit. Alius uero tibi replicat, Non poenitebo. Nam si cogitaret fore, ut eum facti huius poeniteret, ipsemet sane uideret stultitiam quandam speciem esse, facere id quod magnam nouit sibi postea molestiam ac poenitudinem causaturum.

Haec eo scripsi, ut appareat quam uerus de peccatis dolor & poenitentia efficax medium sit ad in eadem non reincidentium, atque intelligatur quanti nostra intersit huic in examiniibus immorari. Verum quidem est, posse aliquem uerum de peccatis dolorem, & uerum emendationis propositum habere, & tamen postea rursus elabi: quia non sumus Angeli, sed homines fragiles & de luto compacti, quod facile frangi ac dissolui, ac statim

II refrein-

refringi, & in aliam transire formam potest: tamen, sicuti, quando quis statim à confessione ad easdem blasphemias & iuramenta execratoria, ad easdem concupiscentias & peccata, quæ in confessione euomuit, redit; communiter dicere solemus, eum nec veram de commissis contritionem ac dolorem, nec firmam emendandi sui intentionem habuisse, cum tam cito ad ipsa redierit: pari modo magnum iudicium & argumentum est, vere te, in meridie vel vespere examen tuum instituisse, silentij fracti non pœnituisse, nec firmum tui quoad hoc emendandi propositum concepisse, cum videam te statim à meridie & sequenti die non minus ipsum violare, quam si examen non instituisses. Idem de aliis erratis, de quibus examen instituis, est dicendum.

Coram homine pudet sapius peccare, quidni coram Deo.

Etiā te corā fratribus pudet, de vna re sapius culpam dicere, vel eam ab ipsis tibi multoties oggeri, quod iam secundo, tertio, & quarto illam dixeris; quanto magis coram Deo erubesceres, si sincere & ex animo culpam tuam corā eo dixisses, illius ex toto corde pœnitendo, veniā eius esflagitando, & emendationem proponendo, cum in eandem post relaberis, idque non ter aut quater, sed tricies aut quadragies. Minime dubitandum est, quin aliter longe nos emendaremus, & fructum faceremus, si vere nos commissorum pœniteret, si ob eadē ex animo doleremus, si firma emendandi proposita haberemus.

CAPVT IX.

Perutile est, aliquas ad examen austeritates ac penitentias adiungere.

Lib. 3. c. 70.
Vita B. P.
Ignatii.

Satis quoque B. P. nostro non erant animi dolor, pœnitentia, & interior concepta proposita, verum quo melius concepta desideria executioni mandarentur, consulebat ut (sicut in vita eius legitur) spontanea aliqua ad examen particulare adiungeretur pœnitentia, certam quandam pœnam præscribens, quam de nobis ipsi, quotiescunque in defectum,

de quo instituitur examen, incidimus, sumeremus.

Aliquot sanctos ac Dei seruos, quos quidē ipse cognouit, in exemplū adducit. Ludouicus Granateasis. Vnum ait, dū in examine vespertino comperiret se verbo aliquo incōdito & importuno excessisse, linguam in eius castigationem acriter solitum mordere. Alium, tam propter hunc quā alium quemlibet defectū, in quē incidisset, flagris integrum solitū seruire.

S. Agathon Abbas triennio fertur lapillum in ore gestasse, vt sic vi sibi facta silentij virtutē addisceret. Sicut vulgo ciliicū carnis mortificandæ ergo, vtq; nobis ad castitatem tuendam velut stimulus & excitator sit, gestare solemus: sic sanctus ille vir lapillū sub lingua gerebat, vt ciliicij sibi vsū quodāmodo præberet, & monitor ac suggestor foret, ne plura, quam necesse foret, loqueretur.

Beatum P. N. Ignatiū accepimus, initio conuersionis suæ vsū, ad quē maxime tentabatur, flagris acerbis susceptis superasse, singulis noctibus tot sibi verbera infligēdo, quoties per diem miserat, etiā vel minimus risus fuisset.

Et sane addita hæc ad examen pœnitentiæ permultum solet conducere; animam namq; per pœnitentiā hanc & rigorem subacta & facta timidior, denuo eadē culpam committere non audeat. Equus, quantumlibet lentus & refractarius, calcaria dum sentit, progreditur. quin & tantam illa vim habent, vt si modo ea adesse equus sentiat, licet alioquin in carnē non adigatur, eum hæc procedere cōpellant.

Si, quotiescunque quis silentium violat, publice flagellationē subire, aut per triduum nisi acidū panem comedere, & frigidū bibere deberet (quæ antiquitus erat pœnitentia in regulis præscripta iis qui silentium fregissent) certum est nos ad loquendum non tam faciles & pronos fore.

Præter hoc, & vt meritum & satisfactio nem taceam, quæ in pœnitentiâ includitur, sequitur & aliud per magnū ex ea bonum, scil. Deum Opt. Max. videndo, quam acriter se homo affligat & castiget.

eius votis & desiderii annuere solere. Atque hoc vnum de precipuis est penitentiae ac mortificationis exterioris effectus, quod cum sancti Patres omnes proponunt, tum etiam B. P. N. Ignatius in Libro Exercitiorum insinuat.

Dixit alias Angelus Danieli, *Ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei, exaudita sunt verba tua.* Quia Daniel Propheta ad orationem, iniuriam, & carnis mortificationem addidit, ideo tum populi sui liberationem, tum ut sublimia & abscondita mysteria ipsi reuelarentur, aliaque beneficia singularia conferretur, promeruit. Vnde etiam videmus, medium hoc ad fauorem & auxilium Dei in laboribus & necessitatibus obtinendum, in Ecclesia Dei & modo in usu esse, & semper haecenus fuisse.

Si quando paruulus à matre sua vbera, quibus opus habet, non aliter perit quam solo voto ac desiderio (quod tantum nutribus signisq; indicat) mater saepe ei illa aut penitus non dat, aut ad tempus differt: at quando plorato, seseq; affligendo identidem ea exposcit, continere se illa nequit, quin statim vbera sugeda pñioni exportiget. Pari modo, quando à Deo humilitatem, patientiam, castitatem, vel de aliqua tentatione victoriam, aut quid simile, solum desiderio ac nudis verbis poscimus, saepenumero aut non consequimur quod oramus, aut in longum tempus postulata differuntur: at quando orationi penitentiam & mortificationem carnis coniungimus, nosq; coram Deo affligimus, tunc melius, maioriq; certitudine & confidentius quod petimus impetramus.

Siquidem singulari quodam modo viros iustos Deus amat, quos cum sollicitos, anxios, & afflictos, quo postulata consequantur, videt, ipsis copatitur, maioriq; erga illos tunc vitur misericordia. Ioseph Patriarcha, ut refert Moses in Genesi, visa fratrum suorum afflictione & lacrymis, ultra se continere non potuit, sed statim se illis aperuit, illosq; omnium bonorum suorum fecit participes: *Non se poterat ultra cohibere Ioseph, & dixit fratribus suis, Ego*

sum Ioseph. Quid ergo is qui nos amat plusquam Ioseph, & noster est frater, visa nostra afflictione & dolore faciet. Medius ergo hoc egregie nos per omnia iuuabit.

Consentiunt his quae scribit Cassianus, de sollicitudine & diligentia illa loquens, quae in hoc consilio & examine particulari nobis adhibenda est. Si enim conflictus & examen particulare circa id potissimum, ut dictum supra, versari debent, quo maxime opus habemus; si circa illius passionis & inclinationis male eradicationem, quae maxime in nobis dominatur, quae nos maxime post se abripit, quae in maxima nos impingere facit delicta; si circa illius vitij victoriam, quo subiecto, reliqua omnia subacta & deuicta erunt; si circa illam denique virtutem, qua vna adepta; facile reliquas omnes adipiscimur, quam igitur rationi consentaneum erit, ut magna in illud sollicitudine & diligentia incumbamus, quod nostra tanti interest?

Nosse vis quanta ea sit adhibenda, audi Cassianum: *Aduersus illud arripit principale certamen, omnem curam mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem observationemque a se figens, aduersus illud quotidiana ieiuniorum dirigens spicula, contra illud cunctis momentis cordis suspiria, crebraque gemituum tela conseruens, aduersus illud vigiliarum labores ac meditationem sui cordis impendens, indefuentes quoque orationum ad Deum stetus fundens; & impugnationis suae extinctionem ab illo specialiter ac iugiter postulat. Neque vero haec satis nobis esse debet in solo examine diligentiam adhibere; verum eadem & in oratione est adhibenda; nec in oratione solitaria tantum & semel sed & saepius per diem, per orationes iaculatorias, per suspiria, & viscerales gemitus cordis, animus est ad Deum eleuandus, dicendo, Da Domine humilitatem, Da Domine castitatem; Da Domine patientiam. Hanc ob rem saepe coram sacratissimo Sacramento prouoluamur oportet, magna Dominum ibi praesentem instantia rogado, ut gratiam nobis concedat*

Collat. 5. Abbat. Serapion. c. 14.

Diligentia Maxima examini particulari impendenda.

Virtuti serio insistendum.

rei, quæ tanti nostra interest, obtinendæ. Recurrendumque quoque hac de causa ad Beatissimam Virginem & Sanctos, ut ij nostri in hac re intercessores sint & suffragatores. Huc omnia nostra dirigenda sunt ieiunia, huc cilicia, huc flagella; aliqua etiam pietatis exercitia hoc intuitu adiungenda; particulares demum mortificationes quædam hac intentione offerendæ. Semper enim hoc cordi in sculptum & infixum gestare nos necesse est, cum tanti id nostra referat. Si hoc modo, hac sollicitudine & diligentia examen particulare institueremus, quamprimum profectum aliquem in nobis notaremus: Dominus quippe nostram afflictionem videns, orationem nostram protinus exaudiret, & cordis nostri desiderium compleret. Vniuersa hæc accurate notanda sunt, quo etiam in aliis tentationibus, ac grauibus necessitatibus occurrentibus, vsu veniant. Refert S. Bonauentura Deiparam Virginem S. Elisaberthæ Hungaricæ dixisse, nullam spiritualem gratiam, regulariter loquendo, in animam, nisi vel mediante oratione, vel corporis afflictionibus, dilabi.

Sola oratio & mortificatio omnia impetrant.

In vita Christi 3.

CAPVT X.

De generali conscientia examine.

Generale conscientie examen quinque complectitur partes, vel puncta. Primum est, Deo ob accepta ab eo beneficia, gratias agere. Præmittenda potro est ipsa beneficiorum acceptorum memoria, vt commissa & peccata, quæ nos ingrati in tot beneficiorum compensationem remunerationemque fecimus, illis oppositas, maioris inde confusio- nis ac doloris occasionem accipiamus. Ita Propheta Nathan primo Dauidi Regi accepta à Deo bona & beneficia in memoriam reuocauit. vt, quod admiserat, peccatum, in horum collatione magis fordesceret & emineret.

Beneficium opposita peccata confusioem augent.

Secundum punctum est, gratiam à Deo petere, ad peccata & defectus, in quos prolapsi sumus, agnoscendos.

Tertium, rationem cum anima nostra inire, paucis ab hora qua postremo propositum fecimus, discurrendo; primo per cogitationes, deinde per verba, tertio per opera.

Quartum punctum, est eorum que commisisse nos comperimus, à Deo veniam petere, ob eadem dolendo & penitendo.

Quintum & vltimum, emendationem per Dei gratiam proponere, & dicendo *Pater noster*, tandem omnia concludere.

Examen hoc generale semper vna cum particulari est instituentum. statim namque mane, cum electo surgimus, Deo Opt. Max. offerendum quodcumque eodie sumus acturi; sicut in particulari examine B.P. noster monet, vt statim ac surgimus, à particulari illo vitio, quod extirpare volumus, serio proponamus cauere. atq; hoc primum est examinis particularis tempus. Tunc quoque Deo o- mes diei illius cogitationes, verba, & opera offerenda sunt, vt sic omnia ad eius cedant gloriam, proponendo firmiter illum non offendere, & ad hoc faciendum gratiam ab ipso petendo. Equum vero & par est, omnes hoc facere assuescere. Deinde bis per diem, in meridie videlicet, & vespere, generale examen vna cum particulari instituentum est. Arque ita communis Societatis mos obtineri in nostris constitutionibus fundatus, prima namque regula communium expresse præscribitur his verbis: *Singuli præsinitum sibi tempus sua conscientia bis quotidie examinanda impendant.* Sicuti horologium bis per diem componitur, eiusque rotæ ac pondera ad mensuram distenduntur, mane nimirum & vespere, vt debito tempore & concordanter horas indicet; simili modo cordis nostri horologium mane & vespere per conscientie examen dirigatur & intèdatur necesse est, vt semper concorditer & æquate procedat.

Adeo vt sicut in meridie iniquitas quo-

quoties iam inde ab ea hora qua propositum fecimus (ipsa inquam, qua mane surreximus) vsque tunc lapsi sumus in id super quo particulare examen facimus: sic etiam inquiramus & examinemus vbinam cogitatione, verbo & opere deliquerimus: ab illo etiam tempore quo surreximus vsque ad tempus exanimis. Deinde confundi nos & dolere oportet, tam ob defectus circa examen particulare, quam circa generale commissos, & sentiam emendationem in vesperum tam pro illo, quam pro hoc proponere. Vesperis eodem plane modo vtrumque examen est faciendum per omnia dicta, facta, cogitata nos examinando, & omnes animi nostri latebras excutendo ad tantum ab examine vltimo meridiano.

Præcipuum porro quod circa generalis huius exanimis faciendi modum aduertendum est, idem profusus est cum eo, quod de particulari ante diximus: nimirum, omnem eius vim & efficaciam in duobus illis punctis posterioribus, scilicet in dolore & confusione de culpis, in quas lapsi sumus, excitanda, & summo emendationis proposito in vesperam, vel in sequens mane concipiendo, consistere. Atque in hoc potissimum sita est ipsa examinis bene faciendi ratio & fructus ex eo colligendus. R. D. ac M. Auila de hoc exanime loquens: Persuadeas, inquit, tibi necesse est, Principis cuiusdam filium tibi esse concreditum, vt cõtinuo iugiterque super eum excubes, sedulam illius curam geras, bonis honestisque moribus eum imbuas, malos vero eum plane dedoceas, denique quotidie omnium rationem ab eo deposcas. Si hæc tibi cura credita esset certum est in eo minime te emendationis momentũ collocarurum, quod tibi candide ille diceret quoties per diem peccasset & lapsus esset, sed in eo, quo delictum illi aperires, eum erratorum coargueres, efficacia illi ad cauendum deinceps monita præscriberes, firma ex eo emendationis proposita eliceres, tibi que in fide & verbo Principis, correctione & meliore polliceretur.

Tali ergo modo animam tu tuam intuearis & habeas necesse est, nimirum ceu rem tibi à Deo Opt. Max. concreditam; tali item modo tibi est ratio ab ea exigenda, vt videlicet omne examinis & emendationis tuæ momentum colloques non tam in nuda defectuum commissorum recollectione, & quoties in eos impegeris in memoriam reuocatione; quam in confusione tui, dolore, pœnitentia, & acri ob eosdem reprehensione, sicut ipse eum qui tuæ esset curæ concreditus reprehenderes, nec non insolida constantique non amplius posthac in illas culpas prolabendi, proposita concipiendo.

Ad hoc non parum nos iuuabit, si consideremus, examen generale propriam & legitimam esse ad confessionem dispositionem ac præparationem: vnde etiam hoc nomine illud donat B.P.N. Ignatius in libro Exercitiorum: *Examen*, inquit, conscientie generale ad purgationem animæ, & ad peccatorum confessionem vtilissimum. Cuius rei ratio est manifestissima, quod duo præcipue ad confessionem requiruntur: primum examen culparum; secundum dolor de iisdem: quæ duo perfecte complereque in examine conscientie fiunt. Proinde si examen hoc bene fecerimus, sequitur nos & ipsam confessionem bene facturas.

Notandum vero dolorem ad confessionem necessarium, vt docet Conciliũ Tridentinum & Florentinum, duas præcipue res includere, primo pœnitentiam & displicentiam de præteritis, deinde propositum non amplius posthac peccandi: quarum alterutra si defuerit, sufficiens ad confessionem non erit dispositio.

Credunt nonnulli tunc solum, cum peccatum aliquod è verecundia & pudore confiteri omittunt, vere ac legitime se confessos non esse; at equidem mihi persuadeo, confessiones ideo sæpius malas, sacrilegas, ac nullas esse, quod in iis & verus dolor, & firmum emendationis propositum desit: vt scilicet hinc appareat, quam hæc præparatio sit necessaria,

Tute tibi sit creditus & discipulus.

Examen est preparatio ad confessionem.

Confessio & contritio pœnitentis necessaria.

Trident. sess. 14. c. 4. Contritio dolorem & propositum includit.

Deo
quos
no-
remo
rimo
ertio
que
ve-
pe-
nem
endo
dere.
cum
nam-
Deo
re co
a exa-
c fur-
od ex-
ca-
par-
eo o-
& o-
d eius
retil-
ndum
ero &
e. De-
cet, &
parti-
com-
ostitit
namq;
scribi-
i tem-
er die
era ad
nirum
neor.
cordis
ri per
teda-
rer &
imur
quo-

Dolor & propositum
fuit ex-
aminis
1. 62. super
Audi filia.

Contra pul-
crum.

*Sapius dolor
quam inter-
gritas confes-
sioni desit.*

saria, & quanti interfit quendam nos
in examine consuetudinem, huius de
culpae doloris & propositi ad nō amplius
in eadem reincidentum excitandi, eisq;
inhærendi contrahere.

*Tribus singu-
lis ultimis
partibus ter-
tia examini
pars impen-
denda.*

Dico ergo, in nullum ex tribus prima-
riis examinis punctis (alia quippe sunt
velut quædam præambula) plus esse tem-
poris insumendum, quam in duo postre-
ma, scilicet primo in veniam à Deo petendâ,
ut nimirum nos admissorū pœniteat, &
ob eadē erubescamus, deinde in propo-
situm emendationis concipiendum; mini-
mam vero temporis partem conscientia
excussioni, & admissorum in memoriam
reductioni dicendâ videri. Ad hanc quip-
pe, quæ etiam vna est de tribus præcipuis
examinis partibus, tertia tēporis exami-
ni peragendo destinati portio plusquam
satis est, reliquæ duæ vero duæ duabus
aliis partibus sunt impendendæ, quoniâ
hæ sunt principaliores, & in quibus solis
tota examinis vis & efficacia, necnō fru-
ctus eius, consistit.

*Discussio præ-
missi potest.*

Iam petet aliquis, quomodo tantillo
tempore, tertia inquam quadrantis horæ
parte bene & prout oportet excutere &
inquirere poterimus, quoties tum in de-
fectum in examine particulari præstitu-
tum, tum in defectus examinis generalis,
cogitatione, verbo, opereve admissos,
lapsi sumus; quia ne quidem totus horæ
quadrans ad hoc videtur sufficere posse.
Optima ad hoc ratio est, primum punctū
iā absoluisse, cū iā ad examē accedimus.

Lib. 5. c. 5.

Vita.

*B. Ignatius
conscientiam
ante examina
bat & nota-
bat.*

B. P. N. Ignatius quoties labebatur in
id de quo examē particulare instituebat,
in ligula, quam ad hoc de cingulo pendē-
tem habebat, nodum quendam faciebat,
unde cum nodos factos percurreret, fa-
cile scire poterat quoties lapsus est; unde
diutius ei rei non inhærebat.

Quoad examen vero generale, nulla
non in die hora sementemque recollige-
bat, & reliqua negotia missa faciens, suā
examinabat conscientiam. Si quod autē
negotium ita prægnans, vel occupatio tā
gravis incideret, ut pius sum præstituta
illa hora morem seruare non posset, se-

quenti hunc defectum resarciebat, vel cū
primum id per occupationes liceret.

Valde bona profecto ea esset deuotio,
si quis quoties signum horæ datur, ad suā
conscientiam reflecteret. Multi etiā post
singula quæ agunt opera, suam examina-
re solent conscientia. Verum, si singulis
horis, aut post unumquodq; opus id fa-
cere nimum tibi videretur, post singula
saltem maiora & eminentiora, quæ per
diem agimus, opera, id facere quam sa-
luberrimum est.

Quinimo circa aliqua opera speciali-
ter nobis, præscriptum est, ut postquam
illa iam aboluimus, ipsa quomodo per-
acta sint, examinemus, uti supra diximus.

§. Bonaventura vero septies per diem Ter-
se seruum Dei examinare debere assent.

Si porro illam in examine particulari
additionem seruauerimus, ut nimirū quo-
ties impingimus, toties manu pectus
tundoremus; facile hinc nosse possemus,
quoties lapsi fuissetus: quanquam hanc
B. P. noster additionem nō tam præscri-
bat ut per eam nouerimus quoties lapsi
simus, quam ut statim lapsuū nos pœnite-
ret. Atq; ideo signū hoc tunctionis pœto-
ris assignat; quod dū tundimus, tantun-
dem est ac si diceremus, Peccati Domine.

Cæterum si hanc additionē seruemus,
inigni nobis erit adiumento ad postea fa-
cile in memoriam reuocandum quor-
cibus lapsi sumus.

Huc accedit hominem, dum sedulo su-
per seipsum excubat, & de profectu suo
mire sollicitus est, quædam, statim ac de-
fectum admittit, remorsum conscientia
sentire, quo excitatorem & vellicatorem,
ad eius recordationem excitantem, me-
liorem habere non potest.

Per documentum hoc simul etiā dua-
bus hominum generibus respondemus.
Sunt enim nonnulli, quibus etiam totus
horæ quadrans nimis quam breuis vide-
tur ad defectus, in quos lapsi sunt, in me-
moriā reducendos. Et his iam ante mo-
dum præscriptum, ut primum punctum
iam quasi absoluerint, antequam ad exa-
men veniant, ut sic tempus illis sit ad duo
postea

posteriora exactius peragenda. Alij è cōtra sunt, quibus quadrans examinis nimis longus videtur, nec inueniunt quam in re illo durante se occupent. His longe facilius respondere possumus: quia iam supra diximus, tam in meridie, quam vespere, examen generale vna cum particulari peragendum esse, & postea, rā illius quam huius defectibus notatis atq; examinatis, in coram nos confusione & displicentia cōcipienda, in venia petenda, in firmo emendationis proposito faciendo, in gratia à Domino ad hoc poscēda, serio occupari debere: quib. quo diutius inhaeremus, eo id futurum melius.

Perutile quoddam documentum huic proposito adfert S. Dorotheus, scilicet in examine non tam defectus quos admittimus, quam ipsas defectuū radices, causas & occasiones, quæ suere ad cadendū incitamentum, examinandas esse, vt prēmuniti ab iis imposterū caueamus. Verbi gratia, si eo quod cubicula egressus sum, ideo silentium fregi, vel murmuravi; proponere debeo posthac sine necessitate eodem non egredi, itaq; me in futuram prēmuniti. Atque ita de aliis id genus rebus: Id enim ni fiat, accidit nobis, sicut ei qui ad lapidem pedem offendit, qui quia ad impingendi occasionem nō aduertit, etiam grās ad eundē offender: vel sicut ei, qui arbori putridæ & emortuæ mederi cupiēs, non nisi aliquot ex ea ramos, & fructum verminosum putridumque auelleret. Hoc ergo modo si examina peregerimus, quod eis assignatum est, tempus nobis non longum & tardiosum, sed quam breuissimum videbitur.

CAPVT XI.

Examēn conscientie efficax esse medium ad reliqua omnia media & documenta spiritalia opere ipso exequenda; & ideo nos in spiritu minime proficere, quod non prout oportet, illud obeamus.

S. Basilius postquam varia Monachis documēta ad in spiritu proficiendū præscripsisset, in fine hoc velut omnium præcipuum subnectit, nimirum, vt singulis noctibus antequam cubitū concedat, conscientiæ examēn instituant: vt pote qui censeret vnū hoc ad reliqua quæ ante iis præscripserat, obseruanda, inq; iis perseuerandū, sufficere. Vnde & ego presentem tractatū in hoc volo concludere, examēn hoc omnibus etiam atq; etiam, & quam enixissime commendans: hoc vnū namque, iuuante Dei gratia, satis erit & conferet ad reliqua spiritalia documēta executioni mandanda, & omnibus defectibus nostris medēdum. Si enim in oratione has languidior, in obediendo remissior, in loquēdo solutior, si nescio quā libertatem præter solitum tibi assumere incipias, per examēn statim omnia hæc curabuntur & corrigentur.

Qui quotidie hoc examēn prout oportet instituet, credere potest habere se quendam penes se pædagogum, aut magistrum nouitiorum, & superiorum, qui singulis diebus & horis ab eo gestorum rationē exposcat, faciendorū cōmoneat, erratorum, deniq; aliqua in re coarguat.

Vnde bene R. D. M. Auila, Non diu, inquit defectus tui durare poterunt, si hoc in te duret examēn, si quotidie, imo ad singulas horas rationem à te exposcas, teque peccantem reprehendas. Si nihilominus tui defectus durēt, & post multos dies, & annos fortasse, passiones tuæ tam indomitæ, viuæ & contumaces sint, quæ quod media, qua ad profectū nostrum in spiritu instituta erāt initio; nō alia, mihi crede, eius rei est causa, q̄ quod media, quæ ad profectum nostrum in spiritu sunt instituta, non pro eo ac oportet, vsurpes.

Nam si serio & ex animo proponeres vel defectum aliquem expugnare, vel virtutem consequi, & magna in hoc ipsum diligentia ac sollicitudine animi cōniteris, cū ter per diē ad minimum, mane videlicet, meridiē ac vespere, emendationem proponendo, tū quotidie lapsus vespertinos cū matutinis, & hodiernos cū hester-

Hom. 5. de instit. Monach.

Examēn conscientie nominis pædagogus.

In Audi filia. 662.

Examen serio faciendi.

hesternis, & huius septimanæ cum hebdomadæ superioris conferendo, dolendo quoque & erubescendo quod toties lapsus sis, gratiam quoque emendationis à Deo & sanctis postulando, fierine possit ut post tantum contentionis tempus nihil omnino profecisses.

At si quis ex sola consuetudine, & pro forma (ut dicunt) tantum examen suum obeat, non habito inquam vero de culpis suis dolore, & nullo concepto emendationis proposito, non id examen est, sed nuda tantum cærimonia & consuetudo. Vnde fit, ut quos quis defectus & habitus malos, & inclinationes prauas & inordinatas sæculo secum tulit, easdem etiam post annos plurimos in Religione transactos retineat: Si antea erat superbus, etiam modo sit, si impatiens & iracundus, talis etiam nunc sit; si asperius & mordacius proximum alloquebatur, non minus iam asper sit & austerus; denique nunc tam malis sit moribus, quam erat primo Religiosi ingressus die, & tam voluntatis suæ tenax, tam variorum & illucitorum appetens, tam commoditarum suarum sectator.

Multi in religione negligenti peccati sunt.

Vtinam vero non etiam profectus & incrementi in virtutibus loco, praua in nonnullis conditio & indoles inoleuerit, & tantum quantum anni, noxia non adiuncta sit libertas, & cum esse deberent humiliores, non iam sint arrogantes, & præsumptiosiores, & non in peruersionem illam incidant, de qua Bernardus: *Quodque peruersum est, plerique in domo Dei non patiuntur haberi contempti, qui in sua non nisi contemptibiles esse potuerunt.* Multi enim sunt, qui cum in mundo obscuri essent & ignoti, in Religione famam & nomen captant; quibus cum in mundo vix suppetere necessaria, suas hic quærunt delicias.

Horn 4. super Missus est.

Ex iis quæ dicta sunt, etiam colligitur quam frivola & iniqua illa sit quorundam excusatio, ideo suos se defectus emendare non posse dicentium, quod hæc sua sit natura & indoles. Imo vero maiori indignum est reprehensione, quod, cum qui

Natura corrupta non ce-

se hanc vel aliam malam naturam & indolem habere norit, & toto suo conatu ac studio in parte hac debili communienda conuicti deberet, ne hac hostis in animam perumpat, post tot tamen annos elapsos tam immortificatus, debilis & rudis sit, quam erat primo conuersionis suæ die.

Cuiusque ergo Deo serio seruire propositum est (quia omnes in genere hic alloquimur) ad se ipse redeat, & de nouo quodammodo auspicietur, suum posthac examen pro eo ac debet instituere procurando, ita ut fructum quem facit, nemo non videre queat. Homines fragiles, fateor, sumus, ac varios habemus defectus, & tam diu eos habebimus, quam diu in hac vita mortali erimus; atamentia nobis per examen proponenda sunt. Primum, ut, si defectus hi initio erant plures, post fiant pauciores; Secundum, ut, si erant grauiores, minuantur; Tertium, ut non semper iidem sint. Nam in vnum eundemque sæpius relabi, magnam & supinam arguit negligentiam & vecordiam.

Euagrius eo in libro, quem de Monachorum conuersatione & corporalibus exercitiis conscripsit, Monachum quendam sanctum dixisse refert, Non memini vnquam me in vnum idemque delictum, diabolo instigante, esse lapsum. Ille ergo bene & prout oportebat conscientie suæ examen instituebat, illum serio & ex animo commissorum pœnitebat, ille denique solida emendationis proposita concipiebat. Hoc porro nos oportet imitari. Hæc quippe fuit via qua Beatum Patrem nostrum Ignatium Deus Opt. Max. conduxit, & ad tantum perfectionis culmen euexit. Rem notabilem & singularem quoad hoc in illius vita legimus, nempe, eum, cum, diem hesternum cum hodie, no, & præsentem profectum cum superiore compararet, comperire solitum quotidie, semper se magis ac magis in spiritu proficere, & terræ, quam spectaret (vel, ut melius loquat, cælo) viciniores fieri: ita quidem, ut iam senex dice-

statum illum & vitæ genus quod Man-
re coluit (quod ipse postea litteris ope-
ram dans, primitivam suam Ecclesiam
vocitare solebat) suum quodammodo
novitatum fuisse: unde etiam Deus il-
lam perfectionis imaginem, cuius Man-
re non nisi prima lineamenta umbræ-
que duxerat quotidie in anima illius na-

tiuis coloribus condecorabat & perfici-
ebat.

Hoc itaque medium, quod Dominus *Examen ser-
nobis commé-
datur.*
tam singillatim nobis dedit, prout oportet
omnes usurpemus, & speremus firmi-
ter eius nos adminiculo ad perfectio-
nem, ad quam aspiramus,
conducendos.

TRACTATUS OCTAVVS.

DE CONFORMITATE VOLVNTA-
tis nostræ cum diuina,

CAPVT PRIMVM.

Duo primaria ad hoc fundamenta preponuntur.

NON sicut ego volo, Domine, sed
sicut tu. Duas ob causas, tradit
sancti, unigenitum Dei filium
de celo descendisse, nostraque
in carne, humanam naturam vere assu-
mendo, vestisse. Primo, ut nos pretioso
sanguine suo redimeret; deinde, ut sua
nos doctrina iter cælesti edoceret, suoque
exemplo instrueret. Quia, sicuti parum
nobis prodesset viam nosse, si in carcere
vinculi detineremur; ita vice versa inquit
Bernardus, è carcere eripi, nihil nobis
prodesset, si viam ignoraremus. Quoniam
vero Deus inuisibilis erat, hinc, quo ip-
sum videremus, & sequi possemus atque
imitari, necesse erat ut ipse se visibilem
faceret, nostramque sibi humanitatem
circumdaret, perinde ac pastor ideo o-
uinas exuuias, quæ ouium est vestis, assu-
mit, ut oves ipsum, suam in eo notantes
similitudinem, sequantur. Unde S. Leo
Pontifex hac de re sic ait, *Nisi enim esset
homo verus non præberet exemplum.* Vtrum-
que porro, tam hoc scilicet quam illud,
ipse quam perfectissime fecit, idque ex
Rodriguez exercit. pars 1.

nimio & excessiuo suo erga homines a-
more. Sicut enim redemptio copiosa ad-
modum fuit (& copiosa apud eum redem-
ptio) ita & copiosa eius fuit instructio:
quia non verbis modo, sed multo copio-
sius ipso operum exemplo homines do-
cuit. Dicit quippe Euangelista Lucas,
Capit Iesus facere & docere. Primoccepit o-
perari, idque toto vitæ suæ tempore; &
postea prædicare & docere, sed non nisi
tribus ultimis vitæ annis, aut non nisi
duobus & medio.

Porro inter alia, quæ nos Redemptor
Iesus docuit, facile primum & præcipuum
fuit, ut plenam, totalem & perfectam o-
mnibus in rebus cum diuina voluntate
conformitatem haberemus. Id autem nõ
verbis tantum (quando nimirum nos o-
rare docens, dixit, Inter alia hoc à Patre
vestro cælesti petitis, *Fiat voluntas tua,
sicut in celo & in terra;* nos docuit; sed hæc
ipsam doctrinam suo etiam exemplo mi-
rifice confirmauit. Hanc etenim ob cau-
sam potissimum se de celo ait in terram
descendisse: *Descendi de celo, non ut facerem*

*Psal. 129. 7.
Christus plus
fecit quam
docuit.*

Mat. 1.

Ioan. 6. 41.

Kk *volunt.*